

Joan Morey és el guanyador de la 3a Edició del Premi de Videocreació de la Xarxa de Centres d'Arts Visuals de Catalunya, Arts Santa Mònica, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i LOOP Barcelona.

Amb aquest premi es vol impulsar la coproducció d'un projecte que, en l'àmbit de les pràctiques contemporànies, incorpori el vídeo com a element principal en el conjunt de la proposta. L'objectiu és formular accions estratègiques que puguin desenvolupar-se en xarxa, i incrementin la visibilitat en el territori i la presència internacional.

«El cos sota la pell és una
fàbrica reescalfada,
i a fora, el malalt brilla,
rellueix, amb tots els seus
porus, rebentats»

—Antonin Artaud, 1977

SINOPSI

COS SOCIAL és un projecte de Joan Morey (Mallorca, 1972) que planteja la recreació d'una lliçó d'anatomia en la qual es contraposen dos elements principals: el cos actual —del performer— i un escenari històric —l'antic amfiteatre anatòmic de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. *COS SOCIAL* arrenca del cos i la seva immanència des d'una revisió dels enfocaments teòrics de la sociologia del cos; així mateix, explora la condició humana i suggereix els efectes del poder sobre l'home i els afectes com a efectes del llenguatge sobre el cos. La performance *COS SOCIAL* s'estableix com un gran dispositiu tridimensional que es replega sobre si mateix i en què la càmera esdevé un personatge plural que substitueix l'audiència.

L'ESPAI

Per a la recreació d'aquesta particular lliçó d'anatomia per a la pantalla, *COS SOCIAL* acudeix al lloc dissenyat per a tal fi amb més de dos segles d'història: l'amfiteatre anatòmic. Al segle XVII les classes d'anatomia amb dissecció eren actes poc freqüents i espectaculars, fins al punt de convertir-se en esdeveniments socials. La ciutat de Barcelona conserva un dels salons anatòmics més importants

d'Europa, la Sala Gimbernat, construïda entre 1762 i 1763 i situada en el recinte que comprèn els edificis de l'antic Hospital de la Santa Creu, la Casa de Convalescència i l'antic Col·legi de Cirurgia. L'amfiteatre anatòmic de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya va ser destinat a la formació de cirurgians per a l'exèrcit i permetia l'assistència de la població civil. Entre els professors que hi van desenvolupar la seva tasca docent s'hi troben Pere Virgili, gran reformador de l'ensenyament el segle XVIII, Antoni de Gimbernat, anatòmic de prestigi europeu en el seu temps, i Santiago Ramón y Cajal, catedràtic de Barcelona que hi va fer els seus treballs bàsics sobre la doctrina de la neurona.

EL TEXT

COS SOCIAL examina diversos aspectes relacionats amb el cos i la càmera a través de dues veus en off. Per a la veu vinculada al cos s'empren passatges de *L'Anti-Èdipe. Capitalisme et schizophrénie* (Les Éditions de Minuit, París, 1972) de Gilles Deleuze i Felix Guattari. Per a la veu assignada a la càmera s'utilitzen fragments del manifest i altres textos (1922-1923) de Dziga Vertov, recopilats a *KINO-EYE: The Writings of Dziga Vertov* (University of California Press, Berkeley i Los Angeles, 1984).

El 16 de gener de 1632, a la ciutat d'Amsterdam, el doctor holandès Nicolaes Tulp va dictar una lliçó d'anatomia mentre dissecionava el cadàver d'un delinqüent. L'esdeveniment, força insòlit a l'època, va inspirar el famós quadre de Rembrandt *Lliçó d'anatomia del Dr. Tulp* (1632), en el qual el metge en qüestió mostra a un grup de cirurgians un cos sobre una taula de dissecció, que té un gran tall al braç que posa al descobert els músculs, les venes i els ossos del seu interior.

La peça audiovisual de Joan Morey *COS SOCIAL* pren com a punt de partida les lliçons anatòmiques de la pintura del Renaixement i el Barroc per presentar-nos una situació similar a les plantejades en aquest tipus de quadres, però hi introdueix una sèrie d'elements que actualitzen i ressituen en la nostra contemporaneïtat algunes de les implicacions socials i polítiques amb relació al cos i al subjecte que travessen aquestes pràctiques mèdiques. Qualsevol dissecció científica, qualsevol lliçó anatòmica practicada sobre un cos humà comporta en major o menor grau una despolitització del subjecte a qui pertany aquest cos. En aquesta *dessubjectivització*, la persona és reduïda a cos i el cos és reduït a objecte d'experimentació i anàlisi,

però aquest acte —que és, en certa manera, un acte de violència— és inscrit en un sistema que el justifica en termes de coneixement científic i, per tant, dins d'una lògica de progrés. L'obra de Joan Morey ens convida a pensar sobre aquesta despolitització que pateix el subjecte quan és reduït a cos i considerat en termes d'utilitat científica, quan és socialment instrumentalitzat.

Si bé en les lliçons anatòmiques tradicionals el cos del mort o del subjecte pacient és exposat a un conjunt d'observadors, la peça de Joan Morey ens presenta una sala d'anatomia en què les butaques destinades als científics espectadors resten buides: no hi ha cap altre humà —a banda dels que configuren el grup mèdic— que observi l'acció que s'està duent a terme. Sí que hi ha, en canvi, una càmera-ull que tot ho observa i ho enregistra, una càmera-màquina que, al contrari que el cos nu objectualitzat, sembla erigir-se com a subjecte i adquirir una consciència que l'allunya de la seva suposada condició màquina. És una càmera que actua amb autonomia i que ens remet al sistema de vigilància i monitoratge al qual està sotmès el subjecte contemporani, un règim que també s'inscriu i es justifica des d'una lògica de benefici social. El fet que, com en molts altres treballs de l'artista,

el personal tècnic i els aparells d'enregistrament que fan possible el rodatge de la peça apareguin en molts moments a la filmació té un propòsit metareferencial, obeeix a una voluntat de fer evident l'artifici però, també, d'assenyalar cap a aquest estat de control permanent.

Al mateix temps, i en termes més generals, *COS SOCIAL* és també una reflexió sobre la immanència del cos en la concepció del subjecte i del món, així com sobre la seva potencialitat performativa en l'àmbit de l'art. Aquesta obra s'interroga sobre la construcció social del cos en la cultura contemporània occidental —una construcció que s'exerceix, també, a través de la visió i la mirada— i sobre la incidència d'aquest procés en l'àmbit de la performance.

Una lliçó d'anatomia ens situa com cap altre acte en la confirmació del cos com a matèria. Una matèria que genera un cert rebuig, és defectuosa. El cos s'espantia, fa mal, no sempre es reproduïx, no ens correspon, ens fa vulnerables. La salvació a aquesta idea del cos material i com a origen dels mals humans ha estat la polarització cos-ànima. Si tenim una ànima estem protegits de les banalitats del nostre cos; el cos es podreix, però l'ànima quedarà alliberada.

Si pensem que el cos és l'instrument de l'ànima, com deia Aristòtil, aquest únicament serveix per mirar el món com si els ulls fossin una càmera que mira l'adveniment de la vida. El cos com a instrument és un element extern a l'espai estructural i jeràrquic que organitza la capacitat de veure i ser vist. Si som mers observadors, l'existència queda delegada al món de les idees. Aquesta percepció del cos ens nodreix de seguretat i força, ja que estem protegits de l'exterior, no podem afectar el món ni ell ens pot afectar a nosaltres. Entès així el cos, trobem les condicions idònies per descomprometre'ns del món, per despolititzar-nos. Aquesta lliçó també ens ensenya que el cos, com a instrument, és millorable, perfeccionable o transformable.

D'altra banda, pensadors contemporanis com Merleau-Ponty asseguruen que el cos no és cap vehicle, sinó que *som el cos*. Si percebem el cos com el *ser* mateix, la nostra existència és a través del cos i és a partir d'ell que comença la nostra interacció amb l'espai i l'estructura. El cos, sota aquest paradigma, no és la càmera, és la part essencial de l'espai, és una peça de l'estructura, amb capacitat per pensar i sentir, d'afectar i afectar-se. En paraules de Sartre, *estar i ser en el cos*.

Seguint aquesta línia, Michel Foucault afirma que el cos no és un aparell biològic o material, sinó que és i existeix a través d'un sistema polític. Per a Foucault, un cos és la conseqüència de l'anatomia política. Aquesta és la veritable anatomia que emmotlla el cos i el prepara per a la tasca que ha de dur a terme: produir, reproduir i consumir.

Què ens ensenyaria una lliçó d'anatomia política? Si prenem com a punt de partida el quadre de Rembrandt *Lliçó d'anatomia del Dr. Tulp* (1632), podríem imaginar-nos què passaria sobre la taula de dissecció al dictar una lliçó, en aquest cas, d'anatomia política.

En tallar el cos hi trobaríem totes les marques i ferides causades per l'aplicació dels mecanismes de control. Trobaríem allò pròpiament social inscrit en el cos, l'empremta de la història del cos i les diferents relacions de poder, dominació i classe. Trobaríem cossos que dominen i cossos dominats.

En aquesta dissecció, els òrgans productius prenen forma segons les relacions econòmiques establertes en el món; el sexe està regulat per normes performatives; les formes i contorns del cos responen als capricis del mercat.

Una lliçó així ens ensenyaria que el cos és polític en tant que d'una banda s'exposa a la mirada de l'altre i alhora mira a l'altre. L'anatomia política del nostre cos contribueix a instaurar un discurs i una disciplina. El cos és un element que perpetua el sistema de vigilància basat en l'enregistrament permanent, en una societat en què ja no és necessari el panòptic.

COS SOCIAL. JOAN MOREY, 2017

50 minuts, color i so. Projectió de vídeo i cortines de cotó

REPARTIMENT

El cos: **Arthur Gillet** | *Bricoleur*: **Christian Canto** | Observadors: **Luis Aguilar, Ezequiel Carril, Sara Guerrero, Gabriel Ventura**

VEU EN OFF

Primera veu: **Michaël Rudy Cermeno** | Segona veu: **Colin Morgan**

LOCALITZACIÓ

Amfiteatre anatòmic de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, Sala Gimbernat (Barcelona)

COBRETAULA

Disseny i producció: **Yaya Tur**

EQUIP DE RODATGE

Direcció de fotografia: **Pol González Novell** | Ajudant de càmera: **Natàlia Regàs** | Segon operador: **Santi Ortiz Requena** | *Gaffer*: **Àlex Gracià** | Enregistrament de so: **Carlos Gómez** | Enregistrament de veu: **Miquel Mestres** | Vestuari: **Brain&Beast** | Ajudant de vestuari: **Tabatha Rivière** | Calçat: **Deux Souliers** | Maquillatge i perruqueria: **Rafit Noy** | Assistents de maquillatge i perruqueria: **Lourdes Subirà, Claudia Cebrián** | Assistent de producció: **Judith López** | Fotografia fixta: **Ferran Izquierdo, Noemi Jariod**

PRODUCCIÓ

Direcció de producció: **Qwerty SCCL**

POSPRODUCCIÓ

Estudi de posproducció de vídeo: **Hangar, centre de producció i recerca d'arts visuals** | *Workflow*: **Gerard Baró** | Edició: **Joan Morey** | Posproducció de so: **Carlos Gómez**

SUBTITULACIÓ

Traducció i correcció de text: **La Correccional** | Subtitulació: **Kikol Grau**

CRÈDITS

Disseny gràfic: **Teddy Iborra Wicksteed**

AGRAÏMENTS

Albert Bada, Tere Badia, Esther Doblas, Carlos Durán, Eduard Escoffet, Ricardo Fumanal, Àngels Gallegos, Oriol Gual, IDEP Barcelona, Adrià Julià, Judith López, Paco y Manolo, Marcos Ribera Cortés, Graham Thomson, Àngel Vilda, Marc Xifró, Jordi Yaya i especialment a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya